

ERDÉLYI GAZDA

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egyesület titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Külmagyar u. 27.)
czimzendők.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1871 egész évre:
Egyleti tagoknak 2 fr. —
Nem tagoknak 4 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Aron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

Szüret után.

I.

O k s z e r ü s z ü r e t.

A szives olvasónak, ha nem elfogult, ha igazságos akar lenni, bé kell ösmernie, hogy szerény czikkemnek hangzatos jelszót adtam; de olyan jelszót, mely nálunk általában véve még eddig csak fogalmilag létezik; a gyakorlatban ritka madár; jelentőségét, horderejét kevés fogja fel, s a ki felfogja, csak ügyel-bajjal indulhat utána. Akárhányan vagyunk pedig, a kiknek a fennálló viszonyokhoz kellestevén alkalmazkodni, jobb belátásunk, s törekvéseink ellenére hagynunk kell magunkat a tömeg által járt úton sodortatni.

Rendezett, s a borászati értelmesség magaslatára emelkedett tartományok termelőinél a szüret szabályozott, bölcs számítással járó lelkiismeretes foglalkozás; az eljárás és kezelés minden egyes fogásainál a termelt bor minősítésére, értékesse tételére, egyzersmind a termelő hitelére irányzott tekintettel.

Igy kell lenni mindenütt, hol a bor, mint nemzetgazdasági tényező, mint az ország jövedelmének egyik gazdag forrása szerepel. Igy kell lenni jövőre hazánkban is, ha borainknak hitelét e részről is emelni akarjuk; de annak, a mit a természet jó kedvében ad, vagy saját szorgalmunk, s fáradozásunk után szüretre előállítunk: gondtalan, hanyag, számítás nélküli szüretelési eljárásunkkal értékét nevelni elmulasztjuk; vagy sok esetben, a mit csinálunk: mind arra szolgál, hogy a valódi értéket is alább szállítja.

A szüret egy közvetítő műtét, mely a szőlőnek,

mint gyümölcsnek folyékony anyaggal telt tartalmát musttá alakítja, s további értelmes kezelés végett a pincének adja át. Minő mustot szolgáltatunk át a pincének? függ az időjárástól, melyet kormányozni nincs hatalmunkban; függ nagyban a kijelölt szüreti időnyitől; függ a szőlőfajtól, annak érése idejétől; a leszüretelésre fordított idő tartamától, s az időjárás és leszedendő gerezdek gondos megválogatásától; és végre, a mit szinte első helyen kell vala felemlíteni: azon rendőri intézkedésektől, melyek az állam-hatóság, vagy hegybirtokosság által aképp tétetnek, hogy az értelmes termelő kellő és alkalmas időben, teljes biztosíték mellett végezhesse teendőit.

Mind oly kellékek, melyekre nézve a termelőnek kell magát a szükséges előkészülettel, tudománnyal és a helyi viszonyokban gyökerező tapasztalás útmutatásával ellátni; vagy ha a termelők nagy része a kellő ismeretek, vagy üdvös intézkedések hiányában magán segíteni nem tudna: a nép javát szíven viselő kormány-nak kell az országra nézve annyira fontos iparág, s a termelők érdekében gondoskodni oly rendszabályok életbe léptetése által, a melyekben az értelmes termelő jó szándoka támogatást, s a magára hagyatott nagy tömeg okulást nyerve, lassanként jó útra vezetessék.

Mondjuk ki himezés-hámozás nélkül kereken, hogy legalább az erdélyi borterületen, kivételével néhány szerencsésebb helyzetü bortermelőnek: ki, zárt szőlős kertjeit egymaga gondozza, s függetlenül határozhat szüretelése ideje és eljárása felett, a termelők nagy tömege, bár legokszérűbben kiplántált, s mivel szőlőivel nincs azon helyzetben, hogy terméké-

káros és e mellett, sok tisztátalansággal, kellemetlenséggel, sőt undorral járó szokás hatalma alól; mert a míg ezt megtűrjük, s a munkást magát 24 vagy 48 óráig nem segítségnek, s a gazda által fizetett eszköznek, hanem dilettansnak s osztozó társnak tekinti, míg szemünk láttára letakarítja azt, a mi legértékesebb borunknak anyagát képezheti: addig okszerű szüretéről szó sem lehet!

És e tekintetben ne mástól, önmagunktól várjunk orvoslatot. Magunknak a termelőknek kell a munkást céljaink s érdekeink szerint, nevelni, szoktatni, korlátolni. Ez darab ideig nehezen fog menni. Talán több pénzbeli kiadásunk lesz, de végtelenül olcsóbb lesz a nagyobb pénzbeli fizetés is a szabad fogyasztással okozott kár becsáránál. A mi földolog, az okszerűbb szüretelhetés útját megtörjük; az idő lassanként kiegyengeti ezen utat is. Mert az ember elvégre a mint a rosszat megszokta, ép úgy megszokja a jót is; csak magunk legyünk rajta, őt, okosan és bölcsen, de következetesen is, a jó utra téríteni át.

Nagy Ferencz.

(Folytatjuk.)

M.-Vásárhelyi vándorgyűlés és tárlat.

VII.

A most következő gazdasági ismertetések önismereti célra, különös fontossággal bírnak, s mint ilyeneket: olvasóink kiváló figyelmébe ajánljuk.

1) Nagy-Ernye.

Idei okt. 5-dik napjáról nyert megbízásánál fogva alattírt bizottság, ugyan csak folyó hó 6-kán Marosszék N.-Ernye községébe, br. Bálint József urhoz kiszállván, a helyszínén tett észleletei alapján, úgy a fenn tisztelt báró mint első birtokos, valamint a megemlített birtokos közönség mező-gazdasági viszonyaira vonatkozólag következő eredményt mutathatja ki:

A község, mely összesen 1400. lelket számlál 230. ház szám alatt, egyebek felett különösen kukoricza és dohány termelésre alkalmas 3255. hold kiterjedésű határral bír, ebből

a) szántó	1944 hold
b) kaszáló	702 „
c) szőlő	24 „
d) legelő	150 „
e) erdő	323 „
f) terméketlen	122 „

Mindezen fekvőségek összesen 5406. párcellára vannak darabolva.

Kukoricza termésre a szántók fele része szórva-nyosan, a határ különböző pontjain, vétetik igénybe. Dohány termelésre a határnak dél-nyugati részét kivéve, annak különböző pontjai; a belső kertek pedig egy általában alkalmasok, sőt különösen az 50-es években nagy mértékben igénybe is vétettek.

A községnek ezek volnának főbb kereskedelmi cikkei, melyekhez aránylag csekélyebb mérvben a dínnye termelés is járul.

Termeltetnek ezeken kívül: tiszta és elegybuza, rozs, árpa kevés mértékben és zab.

A határ legvízenyösebb részei képezik a szükséges kaszálókat, miután a szárazabb helyeken fekvő kaszálók a már említett dínnye termelés kedvéért fölbontattak.

A határnak ugar-része nincs, a kalászos gabonák nagy részben bükköny nyomára vettettek, s így az egész határ évenként minden nyugtatás nélkül folytonos használat alatt áll, — ebből következik az, hogy a község csordát — ugar-határ, s legelő hiány miatt és a miatt főleg, mert az egyesek birtokai apró darabokból állanak, nem tarthat, minél fogva szarvasmarha tenyésztése úgy szólva nincs.

Alatt írt bizottság a kedvezőtlen idő miatt b. Bálintnak gazdasági, valamint műkertészeti berendezését csak felületesen tekinthette meg; ez is azonban teljesen elégséges volt a bizottságot a fenn tisztelt báró urnak említett téren tanusított műértelme és odaadó szorgalma felől meggyőzni, sajnálattal vette azonban a bizottság másfelől tudomásul azt is, hogy annyi szakértelem és odaadó munkásság mellett is, az előhaladottabb és okszerűbb mezőgazdasági elvek a határ rendezetlensége miatt ottan meg nem honosíthatattak, mely nyomasztó körülmény — a mint természetes — a kisebb birtokosok naponként növekedő elszegényedésére vezet.

Ugyanezen baj észlelhető a bizottság tudomása szerint a székely föld csaknem mindenik községében, minél fogva melegen ajánlja, miszerint az erd. gazdasági egyesület befolyásánál fogva leghathatósabban működjen oda, hogy törvényhozás útján a határ tagosítás minél könnyebben vitethessék keresztül.

Noha a bizottság az előadottak szerint azon meggyőződésre jött, hogy a székely nép a tagosítás eszméjével, ősi birtokához ragaszkodván, kibékülve nincs, de még is a mindennapi szükség kényszeríti arra, hogy földjeit minden évben mivélés alá vegye, s így önkéntelenül azon tudatra jut, hogy kitartó szorgalom mellett is szétszórt birtokát célszerűen

nem használhatván, a tagosítást ohajtsa. Mindazon által, a nép ezen ellenszenvének gyökeres leküzdhetésére, eléggé nem ajánlhatja a bizottság különösen székelyföldön, valamely központon legalább egy 20—40 holdból álló mintagazdaságnak példaadás tekintetéből való létesítését; ilyen központnak különösen Maros-Vásárhely ajánlható.

Csaknem első helyen érdemel megemlítést N.-Ernyének dohány termelési viszonya.

Ezen községben átlagosan a dohány föld holdja 10—19. mázsza terményt ad, minőségére a föld alkalmas vegyülékénél fogva jó, és ezen czikk képezte a községnek eddig elő legfőbb jövedelmi forrását, el annyira, hogy az 50-es években 210—250. hold terület plántáltatott rendszeren be, s volt eset arra, hogy ezen czikkért az állampénztárból a községbe 10,000 trt készpénz folyt be egyszerre.

Az 1865-ik év óta azonban megmagyarozhatatlan szigor, minden esetre azonban felülről eredő indok miatt, a dohány termelők száma és a terület annyira apadt, hogy a folyó évben csak is 30. hold plántáltatott, mely körülmény az előbbi számmal lett összehasonlítás után kézzel fogható indoka a birtokosok naponta erősbülő adózó képtelenségének.

Ezen nyomasztó körülmény indoka nézetünk sőt biztos észleletünk szerint abban keresendő, miszerint új dohány termelők nem, vagy pedig csak nagy nehézséggel vétetnek föl, mit is a termelők kirívó apadása igen érthetőleg mutat ki.

Ezeknél fogva ajánlja alatt irt bizottság miszerint a gazdasági egyesület ezen aggasztó körülménynek megszüntetése illetőleg a termelők felvételének könnyítése tekintetéből a szükséges lépéseket illetékes helyen megtenni méltóztassék. M.-Vásárhely, 1871. október 7. Id. gr. Teleki Domokos, Horváth Mihály, Turman László, Szentiványi Kálmán, jegyző.

II. Nyárád-Gálfalva.

Nyárád-Gálfalva fekszik a Nyárád folyó jobb partján Tompa, Ny.-Szereda, Siketfalva, K. Adorján, Szt.-Háromság, Szt.-László, Nyomát és Szt.-Lőrincz szomszédságaik között.

Határának fekvése egy negyed részben térség, három negyed oldalos fekvésű; térségének talaja fővényes televény, oldalos határ részei sárga vagy fekete agyagos vegyületű; itt-ott pala rétegek is találhatók.

Lakossága székely; e törzs lakosokon kívül vágynak cigány családok is; kiket a hajdani ozdi és szentiványi birtokos családok telepítettek oda, de ezek is

ma már teljesen elmagyarosodtak, csak színök emlékeztet némileg fajokra; különben is már többen közőlök birto kot szereztek, s azzal a székelyektől eltanult módon takarékoson gazdálkodnak, részes földekben vagy saját földeiken.

Terményei nagyobb részint törökbuza- és őszi gabona félék, ezek között inkább elegy gabona, kevés zab, kender házi szükségletre.

A törökbuza téres határ részökön folytonosan változtatás nélkül termelik, sőt a helységhez közel fekvő határ részek az oldalas felel is, nyomás-tanorok nevezet alatt, csaknem minden évben törökbuza alá szántatnak fel, s nem egyszer szedés után őszi vel leginkább rozssal vettetnek be; így hát kiválólag a törökbuza a lakosok kedvence.

Gazdasági eszközei: régi kerülő faekék, vas, vagy fafogu boronák, csak a tehetősebb gazdáknál észlelhető annyi haladás, hogy ma már a hosszú vas nem a gerendely védedékébe van poczkokkal erősítve, hanem vas ekékhez hasonlóan, a hosszú vas a gerendely lapjára srofos pánttal szorítottat fel.

Ezen gazdasági eszközeikkel, ugar földjeiket 2. 3. hüvelyk mélyre, 9. 10. hüvelyk szélességre szántják fel; törökbuza alá ritkán szántanak 2 hüvelyknél mélyebben, sőt többször sekélyebben. Azon téves hitben vagnak, hogy a mély szántás káros, de azért a törökbuzaának egy harmadát szántás alá vetik, még kötöttebb földjeiken is; vetés-idejük ápril közepétől május végéig tart kedvező időjárás mellett; holdanként egy véka törökbuza, vegyítve kender, fuszujka és tök maggal szoktak vetni; némelyek kötött oldalos földjeiken még néhány tő magyarót, (pityókat) termelnek.

Ezen vetés után téres földjeikről kétszeres kapálás után, holdanként nyernek 60—80 véka törökbuza; 2—3 véka kender magot; 3—4 véka fuszujkát, s ezen kívül aránylag a vetéshez mért pityókat is, s ezek felett 400—500 darab tököt; oldalos földjeikről kevesebbet.

Őszgabonát holdanként 5—7 vékát szoktak vetni, a szántás minősége szerint, a mint darabosabb, vagy apróbb; vetőmagvaikat nem nagyon takarítják meg, nem gyomlálnak, s azért gabonájuk ritkán tisztá, mire befoly a talaj sekély forgatása is. Őszi gabona alá kétszer, május végén kezdve maglásra szántanak; a magot fejjel vetik a szántásra. Az így elvetett magból, kedvező időjárás mellett, 20—30 véka gabonát nyernek.

A marhatartás csak a földmivelésre megkiván-

tató igás erőre terjed ki, s csak a tehetősebb gazda tart 1—2 borjuval, pár kanczával többet.

Legelő nem lévén őszi előtt, őszi istálózási rendszer van és így fél legelő és fél istálózás; a természetes réti takarmánynak java, télen kóré, szalma, cséplés hulladékkal kimélve: fen tartatik tavaszi szántásra egész másod kapálásig; kapálásig és az után aratásig kigyéritett törökbuza, a törökbuza között felnőtt muhar kiaratása által nyert takarmány, éretlen zöld tők, kevés luczerna, bükköny, lóher- s más út-martokról, sánczokból gondosan össze kapart növények fordíttatnak használatra. Aratás után közös pásztorlás alatt tarlón legelnek, de estve és reggel jászlon is kapnak eledelt. A közigazdák igára inkább teheneket használnak; ritka, s csak első gazdáknál lehet egy pár ökröt vagy tulkot látni a szokásos két tehenen felül.

Egy 30 holdas gazda a fennirt istálózás mellett két tehenet tart; ezzel végzi munkáját, s gyűjt annyi trágyát, mennyi az ottani szokás szerint egy fél hold földre elégséges. Trágyáját inkább ugar földjére hordja.

A juh tartást csak házi ruha és élelmi szükségük fedezésére kellő mértékig üzik; a több gazdák-ból alakult társulat nyája, tavasztól kezdve aratásig, a szék havasán darabonként 5 kr díj mellett, — aratáson túl a marhák által már lelegelt tarlón, közös pásztorlás alatt legel — s ez idő alatt a társulat tagjai a fektetésből nyert trágya hasznon aránylag osztóznak. Egy juh után kap a tulajdonos a közös pászortól 14 font sajtot, 3 font ordát; pásztorlásért fizet tavasztól ősziig, minden juhtól 3 kupá gabonát, 3 krt, s kinek a földjén van a fektetés: ellátja a pászort tűzifával, azon időre míg földjén van.

Sertés-tenyésztés is közpásztorlás mellett az ugaron, csak házi szükségletig terjed ki.

A helység lakói szorgalmasok, s éppen e szorgalomnak tulajdonítják, hogy 7 holddal biró, 5 tagu család tisztességesen képes fentartani magát, a mivélelési mód látható hiányai mellett is.

A lakások tiszták, rendezettek; az összehordott gabona és takarmány nagy gonddal csinosan van elrendezve.

A szorgalomnak, rendnek ekkora mérvben kifejlésére, a székely nép természetes ügyességén élénkségen kívül, bizonyosan nem kis mértékben hatott özvegy Tolnay Jánosnének, Bartok László által vezetett gazdasága, mely bár a helységben szokásban lévő gazdaszattól, a szét-szört birtoklás miatt, inkább csak a

föld mélyebb művelésében, s a nagyobb mérvű állattenyésztésben térhet is el, tiszta, helyes, takarékos elhelyezés által benn, szorgalom, helyes idő-beosztás által künn: nem csak a gálfalvi lakosoknak, de az egész vidéknek elevenen mutatja, hogy onnan, hol a rend szorgalommal párosulva munkál: nem marad el a jóllét.

Tisztelt gyűlés! hogy eljárásunkról tett jelentésünkben talán némelyek előtt unalmas részletekig terjedtünk ki, tettük azért, hogy ha talán jövőben vidékünk ismét szerencsés leendő a vándorgyűlést kebelében tisztelni, s ha talán akkor Ny.-Gálfalva ismét megszemléltetnék: felismerhesse a gyűlés a hanyatlást vagy haladást, mostantól kezdve azon időig; felismerhesse az addig talán felmerülhető, de most még leplezett hiányokat vagy bekövetkezett előnyöket.

Végül nem hallgathatunk el egy sajnós körülményt melyet népünknel, a mult önkény-uralom fejtett ki, s mely abban alkotmányos életünk daczára is él — értjük azt: hogy népünk féltékeny, s övéi előtt is zárkozott — s ezen féltékenységében minden előtte új eljárást, károsnak, terhelőnek hiszen. Nem hallgathatjuk el, hogy e káros körülményt jelen eljárásunk alatt is sajnosan észleltük, azon aggodó kérdésekben: vajon e szemlélés, ez érintkezés miatt nem lesz e több adóuk? nem lesz e több terhünk?.. s nyíltan kimerjük mondani, hogy éppen e féltékenység, e bizalmatlanság okozta, hogy az itt létesített állatkiállítás, vidékünk szép állománya ellenére, oly silányul ütött ki;

E bizalmatlanság, e féltékenység akadályul szolgál helyzetünk felismerésében, gazdasági viszonyaink tanulmányozásában; nehezíti a hasznos lépések megteletet, megtöri jeleseink legjobb akaratu intézkedéseit.

Midőn e fontos, és nagyon káros körülményre tisztelettel hívjuk fel a t. gyűlés figyelmét, nem tehetjük, hogy ne üdvözljük a vándorgyűlés eszméjét úgy is, mint e kóranyag ellenszerét; nem tehetjük, hogy köszönetet ne mondjunk azon férfiaknak, kik ez orvosszert legelőbb vidékünkre hozták el. Nem tehetjük, hogy ne kérjük e gyűlés minden tagját; igyekezzék körében a nép bizalmát, a jó és hasznos iránt föleleveníteni; igyekezzék a hazafiság erős fegyverével elűzni, mind azokat, kik a nép bizalmatlanságának életet adva: megölik nemzetünket, szerencsétlenné teszik hazánkat.

Mi azon reményben vagyunk; hogy az összesi-

tett akarat, s kifejtett igyekezet meghozandja mindazt mire törekedünk!

Farnos Elek; Jeddi Sándor; Nagy Dénes; Beczki Sándor, jegyző.

Georgikai felolvasások.

XV.

A trágyáról általában.

Valamint az állat teste az általa megemésztett tápanyagok rovására épül; valamint a hús és zsír lerakódása azon arányban szaporodik, a minő arányban szaporodnak az állat által emésztett tápanyagok: úgy a növény életéhez, s szervei képzéséhez is bizonyos tápanyagok szükségesek. A növények termése, s diszlése a földben levő tápanyagok mennyiségétől függ; ezen tápanyagoknak azonban oly állapotban kell lenniök, hogy a növények azokat magukba befogadhassák s áthasonithassák. Az első tételt minden gazda elismeri, elismerik azt is, hogy minden munkának, mely valamely föld művelésére fordítottatik, célja: a növényi tápanyagok szaporítása. Hogy azonban ezen tápanyagok csak bizonyos alakban vehetők fel a növények által, erre még számosan igen kevés figyelmet fordítanak.

Valamint a hús vagy növényekkel élő állatok testüket,—tehát húst, zsírt—különböző, emésztési műszereikhez alkalmazott tápanyagokból alkotják, a húsevő állatok tehát állatiakból; a növényekkel élők növényiekből; s valamint sem a húsevő állat tisztán növényi, sem a növényevő tisztán hússal nem tartható: úgy a növények is csak bizonyos alakban levő tápanyagokat képesek magukba felvenni s áthasonítani.

A mely gazda tehát földjét haszonnal trágyáznia, az az a trágyát a föld megmunkálása által a növények számára hasznossá tenni akarja, annak nemcsak az egyes növények életéhez, s diszléséhez megkivántató tápanyagokat, hanem ezen tápanyagok arányát is kell ismernie.

A növényeket alkotó elemek azok elégetése által felismerhetők. Elégetésnél a növények nagyobb része elillanván a levegővel összevegyül, s csak egy kis rész, mint hamu marad szilárd állapotban. A különféle anyagok elégetése által szabaddá lett légnemeken kívül, a levegő legnagyobb része éleny és légenyből áll. Az élenynek tiszta állapotban rendkívül való vágya van magát más szerves testekkel összekötni, mi által azokat elégeti, a légeny pedig minden szerves életet elfojt. E két elem a levegőben aként van vegyülve, hogy egymás tulajdonait módosítják, s minden szerves élethez feltétlenül szükségesek. Ezen légnemek azonban tulajdonaikat vegyületekben is némileg megtartják, s azért a levegőben létező éleny is, még támadólag hat az által, hogy magát az állati és növényi testek részeivel összekötvén, azokat elégeti. Tudjuk, hogy a kemenczében a tűz annál jobban ég, mentől nagyobb légvona van a kemenczének, azaz mentől több éleny vezetetik belé a levegővel.

Valamennyi tüzelő anyagaink, mint fa, tüzeg, szalma

stb., melyek különböző anyagokból állanak, hajlandók a levegőben lévő élennyel való vegyülésre, s ezen összeköttetés által vegyileg átváltozván, meleget fejlesztenek.

A mint a kemenczében nagyobb hőfok alatt a fa, szén, valamint minden növény felbomlik; úgy történik az állandóan a természetben is. Csakhogy a felbomlás a természetben nem oly hirtelen, hanem lassan, pl. korhadás vagy rothadás által történik. A végeredmény azonban ugyanaz; az az, mind az égésnél, mind a rothadásnál a szerves anyagok elillannak, míg a szervetlenek vissza maradnak. Nem lesz felesleges tehát a szerves anyagok elégetésénél elillanó légnemeket, valamint a fenmaradt hamut némileg megvizsgálni.

Általunk természetett növényeknél leszámítván a vizet, azok legnagyobb részét a széneny képezi, ez a növények elégetésénél a levegőben létező élennyel szénsavanyá változik, a szénsav a levegővel a növényekbe ismét visszatér, s anyagul szolgál a szénennyel való összeköttetéseknek. Az elégetésnél még mint gőz elillan a víz. Valamennyi szénvizszegyek, mint farost, keményítő, cukor, valamint a zsirok elégetésök, vagy korhadások által szénsavanyá s vízzé változnak.

A növények elégetésénél képződik még ammoniák, mely nem egyéb, mint légeny és könenynek összeköttetése. A víz éleny és könenyből áll.

A legenytartalmu anyagok közt a növényi életben főszerepet játszik a fehérnye, mely összetételére tekintve a tojásfehérnyéhez nagyon hasonlít, de alakra nézve attól különbözik; a fehérnyétől függ a növény és állat növése s fejlődése. Ezen okból nagyobb mennyiségben találhatik valamennyi hirtelen növése zöld növényben, így pl. a rétifűben, vagy lóherében, szóval minden zöld takarmányfélében. Midőn a növények érésekhez közel állanak a fehérnye a magvakban özpontosul; így a kalászos növényeknél a mag héja alatt, a hüvelyes veteményeknél az egész magban. A fehérnye elbomlása által ennek legenyéből képződik az ammoniák, mely éles szaga által trágyagödreinkben, istállóinkban eléggé hirdeti jelenlétét.

Ezek volnának azon anyagok, melyek valamely szerves testet elégetésénél, mint légnemek elillannak. Igen kevés tehát azon anyagok száma, a melyekből növényeink testük nagyobb részét képezik, az az víz, szénsav, és ammoniák, mert a növényekben létező legeny, köneny és éleny az ammoniák, szénsav és víznek kifolyásai azon kivétellel, hogy a fehérnye képzéséhez szükséges légeny salétromsavból is eredhet, mely bizonyos feltételek alatt szerves testek bomlása alkalmával ammoniák helyett képződik.

A salétromsav is eléggé ismeretes előttünk, ha csak más anyagokkal összeköttetésében is, úgy mint a salétromban, melyben azt kali, natron, vagy mésszel összekötve találjuk.

Magától értetődik, hogy a növény a szerves növény anyagokat csak feloldott állapotban képes felvenni, s áthasonítani, s így nem maga a trágya, hanem azon anyagok, melyek a trágya felbomlása folytán előállanak, szolgálnak a növény táplálására.

A növények elégetésénél hátramartott hamuban találunk

vagy hamanyt, vagy szikenyt, magnesiát, meszet, vasat; phosphor-, kén- és kovasavat. Ezen anyagok a növény diszléséhez okvetlen szükségesek, s azért minden növényben, ha csak csekély mennyiségben is feltalálhatók.

Ezen anyagok közt a mész, mind az állati testben, mind a növényeknél főszerepet játszik; tudjuk, hogy ez a csontok alapja, s a növények nélkülözhetlen tápanyagainak egyike.

Meszet ugyanis találunk valamennyi növényben, a nélkül, hogy valamikor földeinkre különösen meszet hordottunk volna. Az istálló trágyával képesek vagyunk a földnek, a terményeink által elvont meszet ismét visszaadni. Néha azonban a föld mégis hiányt szenved mézsbzen; ez törtéjük, midőn oly növényeket termesztünk, melyek diszlésükhöz nagyobb mennyiségű meszet igényelnek. Stöckhardt tanár vizsgálata szerint félhold földből közepszerű aratás mellett emészt:

Buza, árpa . . .	10—20	font meszet.
széna és sarju . . .	12—16	„ „
burgundi répa . . .	20—25	„ „
bükköny, borsó . . .	35—40	„ „
here és dohány . . .	60—80	„ „

Szükséges tehát, ha ily nagy mennyiségben meszet emésztő növényeket termesztetni szándékunk, a földnek ezen mész veszteséget rendkívül való úton az az, mész tartalmu anyagok általi trágyázással ismét visszaadni.

A kali (hamany) leggyakrabban, s nevezetesen a hamuban szénsavval jó elő, s hamuzsir elnevezése alatt ismeretes. A növényekben a cukor és keményítő, s valamennyi szénvegyék képzésében nagy szerepet játszik; azért a növényekben, u. m. répában, burgonyában nagy mennyiségben fordul elő; kevésbé a kalászos növényekben.

A vilsav nem egyéb, mint összeköttetése a vilanyak az élennyel. Vilsav képződik midőn a gyufák hegyén levő phosphor megég. Nagyobb mennyiségben az állati testben találhatik, t. i. a csontok nagy részben vilsavas mézsből állanak, s azért a csontliszt, mely nagy mennyiségű vilsavat tartalmaz, igen ajánlható trágyaszer, különösen oly növények alá, melyek sok vilsavat igényelnek; ilyenek a kalászos növények, s különösen azok magvai, úgy hogy egy évi magtermésben több a phosphorsavany, mint az egész szalmában.

Ezen három anyag az, mely a gazdát legjobban érdekli. A fent előszámlált anyagok a növény diszléséhez, mind szükségesek, azokból egynek se szabad hiányozni. Így pl. a vas, ámbár igen kis mennyiségben, a tiszta búzában nem egészen 0,01, a tisztabuza szalmában még kevesebb mennyiségben foglaltatik, mégis a növények életéhez mulhullan szükséges. Mivel földeink leginkább phosphorsav, hamany és legenyben szegények, és pedig vagy azért, mivel ezekből a növények legtöbbet emésztene, vagy hogy a föld belőlök kevesebbet tartalmaz, mint a mennyit a növények igényelnek; ugyanezért néha a trágya értékét éppen ezen három anyag határozza meg.

A jó istálló trágya azért oly becses, mivel az alkrészeknek mindazon nemeiben hővelkedik, melyek felvételére a plánták gyökereik segítségével utasítják; az istálló

trágya nem levén egyéb, mint növény anyag, könnyen felbomolható, mi által a növények életéhez szükséges tápanyagok, a növények által könnyen felvehetőkké válnak.

Az istálló trágyát képezi az állatok tömött és hig ürüléke és az alomszalma. A trágyamennyiség meghatározásához szükséges tudni, a felemésztett takarmány, s alomnak felhasznált szalma mennyiségét, alapul felvéve, hogy 0,25 szárazalkrészt és 0,75 vizet tartalmaz. A takarmányban és trágyában csak a száraz alkrészt véve tekintetbe, a takarmányban létező száz rész száraz alkrészből a trágyában és vizeletben ismét találtatott:

tehénél trágyában . . .	38,0;	ökörnél trágyában . . .	45,6;
„ vizeletben . . .	9,1;	„ vizeletben . . .	5,8; és
így összesen: . . .	47,1.	„ . . .	51,4.
ürünel trágyában . . .	46,9;	lónál trágyában . . .	42,0—43,1;
„ vizeletben . . .	6,6;	„ vizeletben . . .	3,6—6,3; így
összesen „ . . .	53,5	„ „ . . .	45,6—49,4.

Általán felvehető, hogy az állati ürülékben a felemésztett, vizet nem tartalmazó takarmánynak fele része 0,50, mint száraz alkrész foglaltatik.

Ámbár az istálló trágya a mesterséges trágyánál általában becsesebb; azért annak hatása és becsé mégis igen különböző. Így más hatása van a ló, más a szarvarmarha, s ismét más a juh és sertés trágyának, mely különbség a trágyának gyorsabb vagy lassabb bomlásában rejlik.

Azon tényezők, melyek a trágya felbomlását, az az, rothadás és korhadását előidézik a következők:

1) a levegő, mely mint a gyorsabb bomlásnál, a mint a tűznél látjuk: úgy a természetben a lassabb korhadásnál okvetlen szükséges.

2) hatással van a trágya bomlására a víz és meleg; szükséges azonban, hogy az említett tényezők bizonyos arányban álljanak egymáshoz. Ha egyik ezen tényezők közt tulnyomó: a bomlás rendetlenül történik, így pl. ha a trágyafészkekben sok víz foglaltatik a rothadás nem lehetséges, mert a fölösleges víz egyrészt a levegőt a trágyától elzárja, másrészt pedig elgőzölgése által a meleget mérsékli, s így a másik két tényező, a levegő és meleg hatását csökkentti. Hogy a rothadás vagy korhadás véghez menjen, még legeny tartalmu anyag jelenléte is szükséges; a rothadás annál gyorsabb mentől több a legeny tartalmu anyag. A légeny hatásának a bomlásra, képét tüntetik elő az általunk közönségesen használt gyufák. Eredményre nem vezet, ha a gyufának fordított végét dörzsölve, azt meggyújtani akarunk, mert azon meleg, mely ezen dörzsölés által fejlesztetik, nem elegendő arra, hogy a fát meggyujtsa; de elegendő arra, hogy a phosphor meggyuljon, s így a phosphor kissébb hőfok alatt elég, mint a fa. Az égő phosphor melege a ként meggyujtja, mely melegenél a fa is égni kezd. Innen látszik, hogy a phosphor, kén és fa különböző hőfoknál égne, vagy bomlanak.

A legeny tartalmu anyag már rendes hőfok mellett felbomlik, s miután általa a legeny nélküli anyagok is korhadásba indulnak, így a korhadásnak gyorsasága annál nagyobb kell hogy legyen, mentől több legeny tartalmu anyag van a trágyában vagy általában bármely szerves anyagban.

A mint a trágya gyorsabban vagy lassabban bomlik,

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 22-dik számához, 1871.

hatása is változik, mert minél gyorsabban bomlik a trágya, annál gyorsabban nyújt tápanyagot a növénynek, s annál több meleget fejleszt. Ezen gyors felbomlás hasznos-e vagy káros? a körülményektől függ; hasznos különösen a kötött talajban, káros a trágya fészkekben, miután itt minden tápanyag vesztesége elkerülendő.

A trágyaösszetételétől függ annak gyorsabb vagy lassabb felbomlása. Így pl. minden 100 font szarvasmarha trágyában találunk közép számítással 87,42 font; lótrágyában pedig 77,46 vizet; Boussingault szerint 100 font marhatrágyában 0,36 font; lótrágyában 0,65 font légenyt, világos tehát, hogy a lótrágya gyorsabban bomlik, s a talajt jobban melegíti, mint a marhatrágya, mert vizenyössége kisebb, legénytartalma pedig nagyobb, mint a szarvasmarhatrágyáé. A juhtrágya csak 73,18 font vizet tartalmazván annak bomlása szintén gyorsabb.

A trágya értékére nagy befolyással van a takarmányozás is. Bizonyos számú ökröknek csak is fenntartó takarmányt adván, 1000 font élősulyra kaptak utánok naponta 62,410 font ürülék, hozzászámítván 10 font alomszalmát, 72,410 font trágyát 0,240 font legennyel; ugyanannyi számú ökröt pedig hizlalván 1000 élő sulyra 81,9 font trágyát 0,388 legennyel, s így minden font trágyában volt:

hízó ökröknél az első osztályban 0,422 font
" " a második) 0,339 font legeny.

Feltéve, hogy egy hold földnek megtrágyázásához a második osztálybéli trágyából 300 mázsa szükségeltetnék, ezen 300 mázsa trágyában 101,7 font legeny találtatnék. Hogy ugyanannyi legényt adjunk azon egy hold földnek az első osztályu trágyából csak 242 mázsa volna szükséges.

Ugyanezen eredmény mutatkoznék a hamuban is. S így jobb takarmányozás mellett $\frac{1}{5}$ trágyával kevesebb szükségeltetik, s általa $\frac{1}{5}$ rész munka megkiméltetik.

Ha a trágya tömeg kevésbbé szalmás, jobban és egyenlőbben elterithető és könnyebben alászántható.

Az állatok tömött ürülékében igen sok a phosphorsav; tett kísérletek azt mutatják, hogy ló- és szarvasmarha-vizeletben semmi, juhvizetben pedig csak igen kevés phosphorsav volt feltalálható, de annál több a legeny és kali, s azért hasznos az istállóí trágyára nézve, ha a tömör ürülék vizelettel összekeverjük, azért kerülendő, mind az mi a híg ürülék a tömör ürüléktől elválaszthatná. Ügyelnünk kell tehát, nehogy a ház fedeléről, vagy a trágyafészkek kerületéről gyűlt viz a trágya fészkekbe juthasson, mely a trágyát kilugozván, a trágyalében levő kalit és legényt a trágyagödörből kivezesse.

Mily fontos a trágyalé czélszerű kezelése, s mily gazdag ez növényi tápanyagokban kitetszik e következő kísérletekből.

Boussingault 100 font tömör tehén ürülékben talált.

0,35 font legényt, 2,36 font hamut;

vizeletben 0,44 " " 4,68 " "

100 font tehén ürülékben talált Rogers 2,91 font

Voelker 5,20 font kalit.

100 font hamuban bikavizeletből talált Fraas 36,538 font, tehén vizeletből 46,300 font kalit. **Walter Lajos.**

Erdély jelen állapota az 1870- és 71-ik évi termések következtében.

Azt hiszem mindnyájunknak szomorú tudomása azan anyagi szorult helyzet, melyben a birtok nélküli és biztos kezeset forrással nem bíró osztálya társadalmunknak jelenleg sinlődik. A sok esőzés, árvizek és egyéb elemi csapások következtében úgy a mult mint a jelen évben, igen kedvezőtlen gabonatermés volt; mely míg egyfelől a rendes kivitel csökkenté, addig másfelől a szegényebb sorsu munkás osztály helyzetét tette nyomasztóbbá.

A mult és jelen évi termés alig képezi $\frac{4}{6}$ -át a hazánkban szokásos közönséges termésnek. Nevezetesen egyik főtermelési czikke a tengeri az idén nem érhetvén meg, annak árát tetemesen emelte, és ez által a munkás népnek — annak főtápszere éppen a tengeri lévén — élelmezési módját sujtotta. Míg a buza köblének (64 kupának) ára a brassói piacon 8 frt 80 kr, addig a tengeri 6—7 frtig emelkedett; Szeben és Fogarasvidéken, valamint a székely helységeken annál még magasabbra ment.

Ez által út nyílt hazánkban a nagy „bevitel“-nek; elanynyira, hogy a rendes behozás, jelenben bizonyosan megtízszereztetett. Én ki minden héten több napot vagyok az Oláh-vámon, egész biztonsággal állithatom, hogy ottan átlag véve naponta 250 gabna — és különösen tengeri — szállító szekér megfordul. Erdélyi és romániai szekeresek egyaránt szállítják hazánkba — a képzelt Kánaánba — az idegen gabna terményt.

Alaposan utánnézve a gabna mennyiségnek, mit a fennebb említett számú szekerek beszállítanak: úgy találtam, hogy naponta behoznak azok 875 kilát; egy kilában — erdélyi mértékünk szerint $7\frac{1}{2}$ köblöt számithatunk; és így a 875 kilában 6562 köblöt, vagy mázsa szerint, — mázsáját 120 fonttal számítva, 7874 mázsát és 80 fontot.

Jól megjegyezzük, hogy ezt naponta hozzák, nem évenként, sem hónaponként. Természetes az is, hogy mindezt ingyen nem adják, hanem drága pénzért.

Ha hozzá adjuk azt is, hogy egy kila tengeri ára benn Plojesten $4\frac{1}{2}$ arany: igen könnyen rájölhetünk, hogy naponta mi pénzt küldünk ki hazánkából. Igen de azt a nagy mennyiségű gabonát még ingyen sem szállítják, hanem taligán és pénzért; például egy kila gabouának szállítása Brassóig 34—35 ezüst huszas.

De még itt se álljunk meg, mert úgy is megállitnak és vámot kérnek; és pedig minden kilától az oláh vámon egy huszast, a miénken 7-et. E szerint egy kila tengeri vevés, — fuvar és vámdijakkal belekerül 40 bis 42 frtba. A naponta behozott mennyiség pedig átlag véve 35,367 frt 50 krba. Még egyszer jegyezzük meg, hogy ez a szép összeg nem be — hanem kifelé megy hazánkából.

Már most, ha rágondolunk arra, hogy iparunk fejletlen, kereskedésünk sem sokkal jobb amannál, és hogy hazánk nagy részben ép a gabna termelésre van utalva, és azt is más országból hozzuk: bizony nagyot kellene erre sohajtannunk, de az mit sem használ, hanem a helyett valami okosabbat gondolunk, és azt a szerkesztő ur engedelmével elmondjuk a jövő számban. (Nemere.)

T A R S A L G Ó.

Választmányi ülés 1871 november 6-án.

1) A magyar országos gazd. egyesület 15 tagú bizottságot nevez ki, a m.-vásárhelyi vándorgyűlésre képviselőül, — kedves tudomásul szolgál.

2) Miniszterium i. 10059. sz. a. tudatja, hogy a francia kormány 20000 frank jutalmat tűzött ki a phylloxera vastatrix felismerése, s kipusztítására, — tudomásul szolgál.

3) Miniszterium 8417 sz. a. kérdést tesz, nincs e az egyesületnek ellenvetése, ha Gamauf Vilmos titkárt a k. monostori m. kir. gazd. tanintézethez az állattenyésztési tanzakok rendkívüli tanárává nevezi ki, — a sept. 25-ki ülés 198-ik pontja értelmében válasz adatott. Kodolányi igazgató ur az igazgató választmány előzékenységeért meleg köszönetet szavaz.

4) F. ausztriai gazd. egyesület tudatja, hogy Linzben 1872 szeptemberben lesz a lajtántuli gazdák első vándorgyűlése, s egyesületünket képviselői részvételre kéri fel, — a szíves meghívás örömmel elfogadtatott és kellő méltánnyal a közgyűlés elé fog terjesztetni, a válasziratban viszont a f. ausztriai egyesület a mi vándorgyűlésünkre lesz meghívandó.

5) Brassó városa tudatja, hogy az ottani lótenyésztési bizottsági elnök Trojazinsky Kapitány lemondván helyébe Mysz Károly cs. k. nyugl. alezredes választatott, — a központi lótenyésztési bizottság elnökével m. b. Bánffy Dániel ural közlendő.

6) Miniszterium 196 j. sz. a. tudatja, hogy sepsi-szegyörgyi tanár Gyárfás Sámuel jutalmaztatásáról azon város főbírája útján intézkedett, — kedves tudomásul szolgál.

7) Ministerium 27 kiáll. sz. a. bécsi világkiállítás megtartását adja tudtul, s az egyesületet felszólítja, hogy ezt úgy tagjaival, mint az összes gazdaközönsséggel tudassa, továbbá az országos bizottságba, valamint a vidéki bizottságok részére tagokat hozzon ajánlatba, 49 kiáll. sz. a. a nevek beküldését újra sürgeti, — a kiváncsok első részének sajtó útján és magán úton fog eleget tenni a választmány, az országos bizottságba a következő tagokat ajánlja: b. Huszár Sándor alelnök, Tisza László alelnök, b. Bánffy Albert, Zeyk József és Paget János. A vidéki bizottságok tagjaiul a szakosztályok elnökeinek ajánlata folytán fognak az egyes hazafiak az egyesület által felkérteni.

8) Szász Robert egy drb. 100 frtos földt. ment. kötvény beküldése mellett alapító tagul jelentkezik, — örvendetes tudomásul szolgál.

9) Miniszterium i. 11046 sz. a. kérdést tesz, szükséges-e az erdélyi termelők részére komlógyökeret venni? — miután a már szeptember végével lejárt határidőre senki sem jelentkezett, tagadó válasz fog adatni.

10) Medgyes városa egyesületünket földmives iskolájának megnyitására hívja meg, — időközben felkért képviselőnk Kodolányi örömmel jelenti, mily szíves fogadtatásban részesült és mily kedvező benyomást tett minden résztvevőre az ünnepélynek tapintatos rendezése.

11) Titkár jelenti, hogy a köztelken 3500 csemete

mintegy 60,000 sima vessző és 2000 gyökeres szőlő lesz eladó, — tudomásul szolgál.

12) Titkár az egyleti ujonnan egybeállított tagok névsorát mutatja be, — helyeslő tudomásul szolgál.

13) Kodolányi igazgató ur útmutató kérdések a gazdasági napló vezetéséhez című munkáját könyvtárunknak ajándékozza, — köszönettel fogadtatott.

14) Jelen jegyzőkönyv hitelesítésére Demeter Károly és Szentgyörgyi József tagok kértettek fel.

Gamauf Vilmos, egyleti titkár.

Dohánykiállítás Pesten, 1872. ápril 20.

A földművelés, ipar- és kereskedelmi m. kir. ministerium a hazai dohánytermelés előmozdítása és a dohánykezelés tökéletesítése tekintetéből a jelen évi dohánytermelésből a jövő 1872-dik év ápril hava 20-ik napján ismét egy kiállítást rendezend, ugyanint eddig az országos magyar gazdasági egyesület köztelken Pesten. Mely alkalommal a csak saját szükségükre termelők is részt vehetnek termelvényeikkel a kiállításban.

A kiállítás alkalmával kiosztandó jutalomdíjak a következők leendenek, u. m.:

a) 10 arany érem; 10 ezüst érem; 10 bronz érem; oly nagytermelők számára, kik a dohánytermelést, kertészek, dohányosok és napszámosok segélyével üzik.

b) Pénzjutalmak, és pedig:

5 jutalom 50 frtjával; 10 jutalom 25 frtjával; 20 jutalom 10 frtjával; oly kisebb termelők és dohányosok vagy kertészek számára, kik dohánytermelést saját háznépük segélyével akár saját, akár bérlett, akár rész iránt művelt földeken üzik.

c) 10 darab bronz érem, és dicsérő oklevelek oly kiállító számára, kik csak saját szükségükre nyert engedély mellett termeltek dohányt.

A kiállításbani részvét módzatai a következők:

1-ször. Minden kiállítani kívánó termelő és kertész, ha a kincstár számára termelt, a beváltáskor a beváltó bizottságnál;

ha külkereskedésre termelt, a raktározáskor az illető pénzügyi hivatalnál;

végre pedig ha csak saját szükségére termelt, közvetlenül a földművelés, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnál írásban jelentse be abbeli szándékát, hogy termelvényével a kiállításban résztvenni akar.

2-ször. A kiállítás az egyes termelők által beküldendő mutatványokból lesz összeállítandó. — Ezen mutatványok a jelentkező kincstár számára termelők terményéből a beváltás alkalmával, a termelő, a beváltó pénzügyi tisztviselő és a jelenlevő törvényhatósági biztos együttes jelenlétében lesznek részrehajló válogatás mellőzésével kiválasztandók;

a külkereskedésre termelt dohányoknál a mutatványok az illető raktárolási közeg, s a termelő tulajdonos által közösen válogasztandók; — a csak saját szükségükre termelők által beküldendő mutatványok, a községi előjáróság jelenlétében csomagolandók, mely hiteles bizonyítványt állítand ki arról, hogy a kiállító a beküldésre szánt mutatvány által képviselt dohányt ott helyben maga termelte, s hogy a mutatvány részrehajló válogatás nélkül

összeállítva az egész termelt mennyiséget képviseli. Minden mutatványának három ily külön csomagból kellend állani.

3-szor. Ezen mutatvány-csomagok lehetnek:

a) a nehéz dohányfajoknál a válogatott és mind a három osztályu szivarlevelekből, valamint a közönséges válogatott dohányból;

b) a kerti dohányfajoknál pedig csak a válogatott vagy az első osztályu levelekből.

A mutatványcsomagok egyenként 2—2 fontnál többet nem nyomhatnak, vagy is egy mustra, melynek három csomagból kell állnia, 6 bécsi fontnál nehezebb ne legyen.

4-szer. A mutatványok zsineggel összeszorítandók, s a zsinegre ráalkalmaztatván a szükséges feliratokat tartalmazó bárca, a zsinegnek végei a bárcahoz lesznek erősítendőek, a termelő pecsétjével, és azon beváltó vagy raktározási pénzügyi hivatal, vagy helyi előljáróság pecsétjével, a mely előtt a mustra összeállítatott.

5-ször. A mustrára erősített bárcazn jegyeztessék fel:

a) a termelő tulajdonosnak vagy kertésznek neve;

b) a megye- és községnek vagy pusztának neve, a hol a dohány termeltett;

c) a bárca alatti dohánylevelek által képviselt termés mennyisége;

d) a terület nagysága, a melyen az összes termelés előállítatott;

e) végre a kincstár számára termelt dohányoknál a beváltási osztályozás eredménye, vagyis azon körülmény, hogy mennyi dohánylevél soroztatott minden egyes osztályba, ugyszintén megjegyzendő a kincstár által kifizetett beváltási árösszeg is.

6-szor. Ezen mustracsomagok az illető pénzügyi hivatalok által azonnal jól begöngyölve, a pesti dohánybeváltó-hivatalhoz lesznek átküldendőek, a mely azokat egyelőre őrzése alá veendi.

Ha azonban egyes termelő mutatványait önmaga kívánná a kiállításra beszállítani, e szándékában akadályozva nem lesz, sőt az illető dohánybeváltóhivatal, és a külföldre termelt dohány tekintetében az eljáró pénzügyőri biztos részéről fedezeti okiratokkal fog ellátni.

7-szer. Ezenkívül a beváltó vagy raktározó pénzügyi hivatalok egy külön jegyzéket is készítendnek, melyre a pályázatra jelentkezők nevei és a jelentkezés napja egyenként bevezettetvén, minden egyes pályázóra. nézve külön bejegyzendőek az 5-ik pont alatt foglaltakon, t. i. a mustrán levő bárca pontos tartalmán kívül, az illető pénzügyi hivatalnak abbeli megjegyzései is, hogy valjon.

a) az illető pályázó önállóan és saját földjén termelt-e? vagy pedig mint feles kertész?

b) hogy a kincstár vagy pedig külkereskedés számára termelt-e az illető; vagy végre mint saját szükségére termelő?

c) hogy az illető pályázó az 1870-ik évi termelési idény tartama alatt a fennálló dohányjövédéki szabályok ellen nem vétett-e? mely utóbbi esetben mutatványai a díjazásnál nem lesznek figyelembe vehetők.

8-szor. Ezen jegyzékeket a beváltás és raktározás befejezése után az illető pénzügyi hivatalok legfeljebb a jövő évi márczius hó végeig Pesten közvetlenül a földmívelési, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz terjesztendik fel, a mely aztán a mustrákat a pesti dohánybeváltóhivaltól átvévén, azokból fogja a kiállítást összeállítani, melynek befejezésével fog az e czélből

szervezendő szakértő bíráló bizottság ítélete szerinti jutalomdíj-osztás megtörténni.

9-szer. A kiállítás befejezte után a beküldött dohánymutatványok egy állandó gyűjtemény alakítására lesznek felhasználva.

Kelt Pesten, 1871. évi augusztus hó 9-én. Egyletünkhöz érkezett november 8-án.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi
m. k. ministerium.

Levelezés.

Az igazság érdekében,

Ö.-Kocsárd, 1871. november 6-án.

T. Szerkesztő ur! A maros-vásárhelyi vándorgyűlésről, az „Erdélyi Gazda“ 19-ik számában kiadott közlésben a „borbírálat“ eredményének nyilvánosságra hozásában, kétségtelenül tollhibából eredve látok olyant, mely a valóval ellenkezik; ugyanis az állítatik, hogy a vegyes faju asztali borok közül, csak egy kiállítónak a bora jutalmaztatott „állami ezüst éremmel.“ Ezen „egy“ ellenében szólalok fel, mint a bíráló bizottság igénytelen tagja, mert, mint Ön is tudja, a közmegállapodás szerint abban egyezett belé a bizottság, hogy az 1 állami és 1 egyleti aranyérem adassék a tervezet szerint a két legtöbb és legjobb fajbort kiállítónak, és a két állami ezüst érem adassék a két legjobb vegyesfaju asztali bort kiállítónak. A közlés szerint állami ezüst éremmel csak egy jutalmaztatott; ennek pedig úgy kellett volna állani, hogy még egy más is jutalmaztatott, mint ezt a bizottság, bírálata hozása alkalmával kimondotta, s ez a más a közlés szerint: egyleti ezüst éremmel jutalmaztatott Földváry Ferencz 1862, és 1868-beli törökhegybeli ugynevezett: pecsenyebora.

Farnos Elek.

A fönnebbieken *hosszú* intézett fölhívásra következő választ adhatjuk. Mi az idézett helyen a borbírálati jegyzőkönyvet az eredeti szövegből szó szerint közöltük; ezt a szövegezést a nagy gyűlés 4-ik napján a jelenlevők felszólalás nélkül elfogadták s nekünk a megerősített jegyzőkönyv módosítása nem állott hatalmunkban. A kérdés lényege tisztán, mindenki által érthetőleg kifejezve e körül forog: melyik értékesebb? a küküllővári úradalom vegyesfaju asztali bora, vagy a Földváry Ferencz által kiállított gálfalvi „ugynevezett“ pecsenyebor? Ez a kérdés — jól emlékszem — a bíráló bizottság 7-én késő estve tartott tanácskozásai közben föl volt vetve épen a küküllőmegyeiek által, de a bizottság ezen sorozati kérdésem egyenes válasz nélkül átsiklott. Legilletékesebb bírái kétség kívül a helyi viszonyok között ismerői, a küküllőmegyei gazd. egylet t. tagjai lehetnek.

Tudnia kell a t. közönségnek, hogy a bírálat kezdetén a bizottság közt fölmerült: minthogy kétféle, állami és egyleti érmek állanak rendelkezésre: melyik legyen elsőbb, nagyobb kitüntetés? Az egyleti arany és ezüst érmek sulya és pénzbeli értéke jóval nagyobb volt ugyan, de azért abban történt megállapodás, hogy „tisztességből“ az állami érmek elsőbbségnek jelentessenek ki, bárha emlékezetem szerint ez ily alakban a nagy gyűlés előtt fenn nem forgott.

Lényegben, szerintem, az egyenlő fokú állami és ezüst érmek egyenlő kitüntetést jelentenek.

Midőn a fönnebbi fölhívásra adott válaszat bezárnám: érdekesnek tartom fölemlíteni, hogy az „erdélyi pincze-egylet“

Földváry ur gálfalvi kitűnő borait, mintegy 700—800 vedret, a vándorgyűlés után csakhamar megvásárolván, azok jelenleg a kolozsvári főkörmányszéki épület nagy pinczéiben pihennek.

Szerk.

Cserhalomtáj, 1871. nov. 12. *)

Lejárt az őszi idény is s a gazda a tél küszöbén áll, hogy kedvező időjárás mellett trágyáztasson s évi fakészletét beszerezze.

Az őszi folyamáról kevés jót mondhatunk. Törökbuza termésünk alig közepes; s a mi különös a vizmenti terek, ugynevezett porondos jobb földeink termése maradt éretlen. Szerencsénk az volt, hogy a sok ki nem száradt tejes törökbuza kasba tehetővé szárítására, kedvezett az októberi napfényes időjárás. Őszvétéseink megtételére is nagyon kedvezőtlen volt a teljesen száraz szeptember hava. Ugaraink oly kemények lettek, hogy alig szánthattunk, de a megszántott is sehogy sem volt elboronálható. Az okt. 4. 5. napjain hullott esőzések is csak egy pár napra készítették mivelhetővé a szántóföldeket. De november eddigi folyama meleg esős napjaival itt is kedvezett. Régebbi vetéseink elővették magukat, s az őszyetés bevégezhetjük kellő jól; eként lehet reménységünk a jövő évi aratáshoz. Havasaink ugyan telvék hóval, de ma napjöttökör 8 fog melegünk volt.

Lejárt szüretünkről semmi örömdetést se mondhatunk. A többszörös dér leforrta a gerezdeket s a végén is kevéssel több értékű borunk termett, mint tavaj. Előbb kelt vedre 1 frt 20 kron is, de most alig fizetik 70—90 kron.

Juhainkat meglepte a métej, nyakra főre tul kell adnunk rajtok. Sok sertés pusztult el torokgyikban s inkább a kövérek, pedig ez drága, míg a ridegnek alig van árja. Egyéb házi állataink egészségesek.

Méheink jók. De természetes, hogy Berlepsch kasok nélkül még se bizonyos a jövedelem. Már csak az mekkora előny ezen deszkakasokkal, hogy a roppantul elszaporodott mezei egér sereg pusztításainak nincsenek kitéve, míg a fontkasok már is megtámadták.

A marha árja lehanyatlott; sőt szállott a gabona árja is részben. A tisztabuza ó. mérőjével 6 frt; rozs 4 frt 40 kr; a törökbuza leszált 3 frt 20 kr-ra, a nyers 2 frt-ra, zab 1 frt 60 kr. Marhahus fontja 16 kr Beszterczén, 14 kr falun, sertéshus fontja 26 kr, juhhus 12 kr. r. l.

Egyveleg.

* A k.-monostori gazd. tanintézet önkéntes tűzoltó-egyletet szándékoznak állítani. A Kodolányi Antal igazgató és Gamauf Wilmos, s. tanár aláírása alatt megjelent felhívás a szerelvények beszerzésére szükséges öszveg összegyűjtése végett, adakozásra hívja fel a közönségséget. Mi is teljesen meg vagyunk győződve, hogy a felhívás szavai szerint: „az intézeti növendékek későbbi állásaikban áldásdús szakértő működésökkel embertársaiknak e részben nagy hasznára fognak válni.“ Melegen ajánljuk ez ügyet t. olvasóink pártfogásába; a hozzánk küldött adományokat szívesen kézhez juttatják, s lapunk szerkesztősége részéről az aláírást ezennel 5 o. é. frttal megkezdjük.

* Marosvásárhely és Fejérvár közt a vasuti közlekedés november 20-án megnyilt. Örömmel üdvözljük, mint egyik újabb tényezőjét hazánk anyagi haladásának! Mi kolozsvári

*) Közelebbi számunk bezárta után érkezett. Szerk.

riak kissé furcsa helyzetben vagyunk ezzel a vásárhelyi vasúttal; nagy kerülővel Felvinczre kell mennünk s ott is jó hosszason várakoznunk, míg a gőzös kegyelmébe vesz. Mentől előbb kell egy hozzánk közelebb eső állomásnak Földvár és Ludas közt nyilni; ezt közönségünk érdeke mulhatlanul követeli. A Vásárhely és Szebennek menő postakocsi most naponta délután 5 órakor együttesen indul innen Felvinczre.

* A sajt-turó-tej és magkiállítás, melyet az orsz. magy. gazd. egylet még ez év folytán szándékolt megtartatni a köztelek ki nem épülése miatt jövő évre halasztatott.

Kolozsvárt, 1871. nov. 30-diki hetivásár árjegyzéke nagyvékával: Tisztabuza 2 frt 90 kr., elegybuza 2 frt, Törökbuza 2 frt 15 kr., rozs 2 frt, zab 80 kr., fuszujka 3 frt, kendermag 1 frt 20 kr., pityóka 1 frt 30 kr., szalonna egy font 48 kr., zsir kupája 1 frt, marhahus egy font 20 kr., sertéshus egy font 24 kr., borbécs hus egy font 12 kr., egy rideg lud 1 frt 30 kr., egy csirke 50 kr., négy tojás 10 kr., egy hosszú öl tűzifa 24 frt, egy kurta öl tűzifa 12 frt.

TARTALOM: Okszerü szüret. — Nagy-Ernye és Ny.-Gálfalva gazd. ismertetése. — A trágyáról általában. — Erdély 1870-és 71. évi hiányos termései. — Társalgó: Választmányi ülés nov. 6. — Dohánykiállítás 1870. ápr. 20. — Levelezés. — Egyveleg. — Piaczi árak.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SAMUEL.

Hirdetés.

(5)

(1—3)



Eladó borszőllő fajok M. Gombáson.

- 1) Carbenet franc. 1000-re 25 frt 100-za 3 frt 50 kr.
- 2) Alex. Muskotály 24 czolos 1000-re 20 frt. 100-za 3 ft.
18 " " 15 " "
- 3) Croquant Muskotály 24 " " 20 " 100-za 3 ft.
18 " " 18 " "
- 4) Som és leányka 1000-re 6 ft.

Megrendelések és pénzek Dávid Antalhoz, Kolozsvárra intézendők.

Csemégeszőllő, 12 drb. vessző 50 kr.

Korán érő, Margit, Morillon hátif, Picoletta, Chasselas rouge royal, Passa tutti, Lacrima Christi.

Közép érő.

Uva regina, korai piros kecskececs, Coloretta dolce, Smyrnai piros muskotály, violaszin Alexandriai.

" fekete " Chasselas mousqué-rouge,
" setét piros " Granát szagos.

Quadrat musqué, Muscat Lunelle, Muscat frontignan.

Későn érő.

Chasselas rouge d' Espagne, Grichische weisse, Mocca de Lonna.

fehér }
fekete } Izabella.
piros }

Andalusiai violaszin muskát.

Igen későn érő

Lican Indre, Spanyol malozsa muskotály, Cyprusi, piros Bergamoi.

Ritkaságok 1 vessző 25 kr.

Korai Chasselas violet de Negrepont.

Közép érő Surin rouge.

Későn érő Ulliad, Malvoisie blanc de la Drome, Muscat rouge de Madere.